

**Ekspertyza ornitologiczna i chiropterologiczna budynku
przy ulicy K. Mrongowiusza 3A w Szczycie na potrzeby
modernizacji dachu i termomodernizacji.**

Wykonał:

mgr inż. Aleksander Syguła

Aleksander Syguła

Szczytno, październik 2022

SPIS TREŚCI

1. Cel, zakres i podstawy prawne opracowania	3
2. Lokalizacja i opis badanego budynku	4
3. Metodyka wykonania ekspertyzy	5
4. Opis prowadzonych badań	6
4a. Opis badań ornitologicznych	6
4b. Opis badań chiropterologicznych	6
5. Wyniki prowadzonych badań	7
6. Działania minimalizujące	9
7. Działania kompensacyjne	10
8. Literatura	11

1. CEL, ZAKRES I PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA

Niniejsze opracowanie jest ekspertyzą ornitologiczną i chiropterologiczną budynku mieszkalnego zlokalizowanego przy ul. K. Mrongowiusza 3A w Szczytnie w województwie warmińsko-mazurskim, na działce ewidencyjnej 2/2, obręb Szczytno, przygotowaną na potrzeby planowanej modernizacji dachu oraz termomodernizacji. Wykonano je na zlecenie: Studio Projektowe Marta Lis, ul. Gnieźnieńska 3A w Szczytnie. Zostało ono poprzedzone szczegółowymi oględzinami budynku pod kątem stwierdzenia ewentualnych miejsc lęgowych i siedlisk ptaków oraz nietoperzy, przeprowadzonymi w dniu 15.10.2022. Jest ono podstawą procesu postępowania mającego na celu zgodne z prawem i obowiązującymi przepisami ochronienie lub gdy to jest niemożliwe usunięcie gniazd i zlikwidowanie siedlisk lęgowych zwierząt chronionych oraz kompensacje tych działań w trakcie prowadzonych prac modernizacyjnych.

Przedstawiona ekspertyza w swym zakresie obejmuje:

1. Szczegółowe oględziny budynku tj. otworów okiennych i drzwiowych, dachów, kominów i otworów wentylacyjnych, wykończeń blacharskich i dekarских, wnętrza strychu i wszelkich innych miejsc mogących stanowić zajęte lub potencjalne siedlisko zwierząt chronionych oraz ich inwentaryzację i dokumentację fotograficzną.
2. Propozycję planu terminów prac modernizacyjnych tak, aby nie zagrażały one zasiedlającym budynki zwierzętom, w szczególności ich lęgom i odchowie potomstwa, innych działań minimalizujących ich negatywny wpływ oraz kierunki działań wobec konieczności uzyskania właściwych decyzji derogacyjnych.
3. Projekt skutecznej kompensacji pozwalającej na zachowanie ciągłości siedlisk, z uwzględnieniem zasady przeczności, z proponowaną lokalizacją sztucznych gniazd na fotografiach budynków,
4. Dokumentację fotograficzną z przeprowadzonej kontroli.

Podstawę prawną niniejszego opracowania stanowią zapisy poniższych aktów prawnych:

1. Ustawa o ochronie zwierząt z dn. 21 sierpnia 1997 (Dz. U. 2009 nr 151, poz. 1220 ze zm.).
2. Ustawa o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 (Dz. U. 2009 nr 151, poz. 1220 ze zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 06 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2014 poz. 1348).
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną.
5. Ustawa z dnia 16 k z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.
7. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.

2. LOKALIZACJA I OPIS BADANEGO BUDYNKU

Fot.1. Widok budynku od ulicy Mrongowiusza.

Fot.2. Widok budynku „od podwórka”.

Zlecony do zbadania budynek mieszkalny znajduje się przy ulicy Mrongowiusza 3A w Szczytnie. Położony jest w części peryferyjnej miasta, obfitującej w zakłady usługowe, hurtownie etc. Jest to dwukondygnacyjny, murowany budynek komunalny o charakterze bloku mieszkalnego, z dwuspadowym dachem krytym blachą, tworzącym niezagospodarowany strych. Większość zewnętrznych otworów drzwiowych i okiennych jest niedawno wymienione na plastikowe. W najgorszym stanie znajduje się stropodach budynku, wykonany z blachy, bez podbitki, jedynie kosmetycznie naprawiany w trakcie swego istnienia. Zarówno dach, wykończenia dekarские jak i elewacja są w nie najlepszym stanie i poprzez odpadające elementy zagrażają bezpieczeństwu przechodzących mieszkańców. Samo poszycie dachu bez podbitki jest również w wielu miejscach uszkodzone a nawet posiada liczne ubytki co może stanowić zachętę do zajmowania tych miejsc przez ptaki i nietoperze. Wyloty przewodów kominiowych są w dobrym stanie, w większości zabezpieczone kratkami przed ptactwem i nietoperzami.

3. METODYKA WYKONANIA EKSPERTYZY

Wykonanie ekspertyzy łączyło dwa typy działań: badania terenowe budynku z zewnątrz, dokładne oględziny wnętrza strychu oraz studyjną analizę zgromadzonego materiału fotograficznego i opisowego, zinwentaryzowanie odnalezionych i potencjalnych siedlisk, przygotowanie propozycji działań ochronnych i kompensacyjnych.

Badania terenowe, ornitologiczne i chiropterologiczne budynku zostały przeprowadzone w dniu 15.10.2022r. Złożyły się na nie:

- wywiad z mieszkańcami, przedstawicielem Zlecającego i inwestora,
- kilkugodzinne, szczegółowe badanie optyczne otworów okiennych, dachu, orynnowania, infrastruktury wentylacyjnej i oświetleniowej oraz przestrzeni strychu w poszukiwaniu gniazd i siedlisk ptaków i nietoperzy.

W badaniach terenowych wykorzystano sprzęt:

- lornetka Nikon Prostaff 7S 10x42,
- aparat fotograficzny Nikon Nikkor D5300, z teleobiektywem Tamron AF70-300mm,
- aparat fotograficzny kompaktowy Sony z zoomem 16x.

W ekspertyzach ornitologicznych i chiropterologicznych należy pamiętać o ryzyku błędu przeprowadzonych badań, wynikającego zazwyczaj z terminów przeprowadzanych badań. W tym przypadku były one prowadzone w ostatnim dniu okresu lęgowego ptaków, być może dlatego nie znaleziono namacalnych dowodów potwierdzających lęgi przede wszystkim jerzyków, gołębi miejskich czy wróblowych w badanym obiekcie.

W przypadku nietoperzy sytuacja jest jeszcze bardziej skomplikowana gdyż ich obecność w badanych obiektach może być determinowana trzema zupełnie odmiennymi okresami ich życia: okresem wiosenno-letnim, rozrodczym kiedy samice rodzą i odchowują potomstwo, jesiennym okresem godowym kiedy pary się łączą i kopulują w celu przekazania nasienia samców samicom oraz zimowym okresem hibernacyjnym. Termin wykonania kontroli zbiegał się z przełomem okresu rozrodczego i hibernacyjnego. Dlatego też należy pamiętać, że nieobecność gniazd czy hibernujących nietoperzy w tym czasie nie świadczy o całorocznej ich nieobecności. Z racji kiepskiej szczelności stropu, w trakcie prowadzonej kontroli dokładnie i szczegółowo zbadano przestrzenie w

stropodachu w poszukiwaniu ewentualnie hibernujących nietoperzy lub jakichkolwiek śladów ich bytowania(odchody, plamy tłuszczowe itp).

W związku z powyższym w analizach zarówno ornitologicznych jak i chiropterologicznych stosuje się zasadę przezorności, opartą na ocenie pojemności siedliska - Habitat Suitability Index (HSI). Zasada ta zakłada, że pojemność danego siedliska jest rzeczywistym stanem jego zajęcia przez zwierzęta. Oczywiście metoda ta najczęściej przeszacowuje rzeczywisty stan ale w analizach należy uwzględnić to kryterium. W opracowaniu posłużono się tą metodą przede wszystkim do zapewnienia ochrony i stworzenia skutecznej kompensacji dla potencjalnych siedlisk ptaków i nietoperzy.

4. OPIS PROWADZONYCH BADAŃ

4a. Opis badań ornitologicznych

Zgodnie z przyjętą metodyką badania ornitologiczne budynku prowadzone były lornetkami z dołu, na wszystkich ścianach badanych budynków, zwracając szczególną uwagę na wszystkie potencjalne miejsca bytowania ptaków. Przeszukiwano przy pomocy lornetki ściany, podcienie, okapy, systemy rynnowe i okna budynków w poszukiwaniu śladów odchodów, piór czy pozostałości gniazd, wszystko odnotowując i fotografując. Relacje mieszkańców nie zawierały rzetelnych informacji o obserwacjach bytujących w pobliżu budynku ptaków. W trakcie kontroli dokonano też analizy otoczenia badanego budynku w promieniu kilkuset metrów, celem ustalenia możliwości alternatywnych miejsc dogodnych dla siedlisk ptaków. Okolica charakteryzuje się dość bogatym zadrzewieniem charakterystycznym dla przedmieść, przeplatanych nowszymi i starszymi zabudowaniami prowadzonych działalności gospodarczych. Na podstawie zebranych materiałów dokonano dokładnej analizy studyjnej sytuacji ornitologicznej badanego obiektu oraz przeanalizowano możliwości ochrony siedlisk podczas planowanej modernizacji oraz skutecznej kompensacji ewentualnych zniszczeń lub stworzonych zagrożeń.

4b. Opis badań chiropterologicznych

Opierając się na przyjętej metodyce badań chiropterologicznych obserwacje przeprowadzono z zewnątrz penetrując wszelkie potencjalne miejsca pobytu nietoperzy w poszukiwaniu jakichkolwiek śladów tejsze bytności. Przeszukano przy pomocy lornetki, fotografii zoom oraz lusterka wszystkie dostępne przestrzenie profili parapetów okiennych, drzwi, dostępnych okapów i kapinosów w poszukiwaniu jakichkolwiek śladów bytności nietoperzy np. plam tłuszczu, odchodów, śladów gniazd czy samych osobników zajmujących dogodne siedliska. Sprawdzone wszystkie potencjalne miejsca mogące być zasiedlone przez nietoperze, w szczególności przestrzenie strychu, dokonując opisów i dokumentacji fotograficznej tych miejsc. Przeprowadzono też kilka wywiadów z mieszkańcami budynku w celu zasięgnięcia jakichkolwiek informacji o zaobserwowaniu nietoperzy lub ich miejsc bytowania. Relacje nie zawierały żadnych informacji o obserwacjach nietoperzy w obrębie i okolicy badanego budynku. Podobnie jak w przypadku ptaków dokonano dogłębnej analizy zebranych

materiałów w celu rzetelnego określenia stanu obecności nietoperzy w obiektach, możliwości ochrony siedlisk i skutecznej kompensacji utrudnień spowodowanych modernizacją.

5. WYNIKI PROWADZONYCH BADAŃ

Podczas prowadzonych prac terenowych z racji końca sezonu lęgowego ptaków, nie stwierdzono obecności jerzyków, czy innych ptaków. Nie stwierdzono pewnych śladów żadnego gniazda wykorzystywanego przez jerzyki w okresie lęgowym, zaobserwowano jednak w budynku, przede wszystkim w stropodachu wiele miejsc idealnie nadających się do odbywania lęgów przez te ptaki, poparte nielicznymi obserwacjami śladów ich bytowania, np. ślady odchodów czy niewielkie zadrapania tynku na elewacji. Należy więc założyć z dużym prawdopodobieństwem że siedliska mogą znajdować się w budynku. Modernizacja czy wręcz wymiana stropodachu bezwzględnie zniszczy te potencjalne siedliska. Po za tym oględziny budynku i solidne obserwacje nie wykazały śladów bytowania innych gatunków ptaków synantropijnych w budynku np. gołębi miejskich czy wróblowych. W okolicy obserwowano kilka żerujących mazurków ale obecności śladów ich gniazd niw stwierdzono. Podobnie rzecz ma się z kawkami i gawronami, które żerują w pobliżu budynku, znajdując tam sporo odpadków ludzkich ale na gniazda wybierają pobliskie drzewa.

Fot.3. Stropodach na całej długości stanowi doskonałe siedlisko dla jerzyków.

Fot.4. Ślady odchodów i zadrapań na elewacji mogą wskazywać na korzystanie jerzyków z tego siedliska.

Fot.5. Nieszczelne, dostępne dla ptaków i nietoperzy przestrzenie strychu mogą stanowić dla nich dobre siedlisko.

W trakcie prowadzonych badań chiropterologicznych, przeprowadzono szczegółowy przegląd wszystkich potencjalnych miejsc bytności nietoperzy, lecz nie stwierdzono w badanym budynku obecności nietoperzy ani wyraźnych śladów ich bytności. Nie można jednak jednoznacznie wykluczyć ich obecności w ciągu całego roku i ich trzech różnorodnych okresów życiowych: rozrodczego, godowego i hibernacyjnego. Nieobecność nietoperzy w badanym budynku może wynikać z ich behawioru, gdyż ssaki te w momencie badań odchowały już potomstwo, kończyły sezon rozrodczy, opuszczając swoje siedliska lęgowe i rozpoczynają dopiero fazę zimowej hibernacji. Zważywszy na to, że odnaleziono w budynku wiele miejsc idealnie wpisujących się w definicję potencjalnego siedliska nietoperzy, zgodnie z opisaną powyżej zasadą przezorności postanowiono zaplanować działania kompensacyjne dla nich. Pełna dokumentacja fotograficzna znajduje się w posiadaniu autora niniejszej opinii.

Fot.6. Takie przestrzenie na całej powierzchni strychu oferuje stropodach budynku nietoperzom.

6. DZIAŁANIA MINIMALIZUJĄCE

W celu zminimalizowania negatywnego wpływu jakie planowane prace modernizacyjne budynku mogą wywrzeć na potencjalne siedliska zwierząt chronionych należy podjąć działania minimalizujące ten wpływ. Przed rozpoczęciem prac modernizacyjnych należy przeprowadzić aktualizujące badania ornitologiczne i chiropterologiczne budynku (szczególnie strychu). Jeśli chodzi o ptaki bytujące w budynkach, to jedynym działaniem minimalizującym jakie można podjąć jest zorganizowanie prac poza sezonem lęgowym tj. od 15 października do 28 lutego. Zaleca się aby prace te przeprowadzić właśnie w tym okresie. W mojej opinii prace te należy podjąć bezzwłocznie, przed rozpoczęciem sezonu lęgowego ptaków, gdyż jest to obecnie jedyny kompromisowy termin godzący potrzeby mieszkańców i współżyjących z nimi dzikich zwierząt. W przypadku nietoperzy warto pozostawić im w nowym stropodachu kilka otworów wlotowych aby umożliwić im dostęp do

potencjalnych stanowisk hibernacyjnych a wszelkie prace przy stropodachu prowadzić ze szczególną ostrożnością, gdyż może się zdarzyć że natrafimy na hibernujące nietoperze. W takim wypadku należy natychmiast wstrzymać prace i wezwać nadzór przyrodniczy, w celu podjęcia dalszych kroków postępowania zgodnie z przepisami Ustawy o Ochronie Przyrody. W przypadku stwierdzenia jakiegokolwiek obecności nietoperzy należy jednocześnie zwrócić się do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie z wnioskiem o wydanie zezwolenia na odstąpienie od zakazu niszczenia siedlisk, będących obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

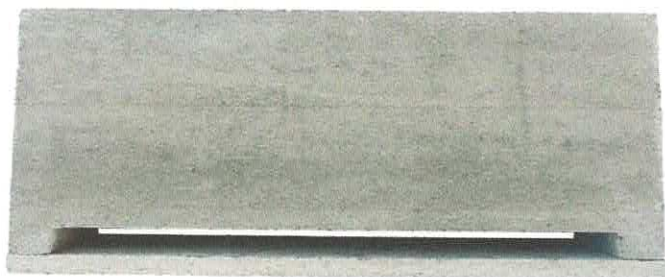
7. DZIAŁANIA KOMPENSACYJNE

Działania kompensacyjne dla ptaków, w badanym budynku należy przeprowadzić przede wszystkim w związku z dużym prawdopodobieństwem zniszczenia podczas prowadzenia prac modernizacyjnych potencjalnych siedlisk i miejsc lęgowych jerzyków. Przy zastosowaniu zasady przeczności opartej na ocenie pojemności siedliska HSI, wykorzystując doświadczenia terenowe oszacowano tę pojemność na 5 potencjalnych par lęgowych jerzyków. Zasadą przyjmowaną w takich sytuacjach jest instalowanie budek dla jerzyków, np. typu APK w ilości 2sztuk za każde kompensowane gniazdo, czyli w naszym przypadku wg. szacunku indeksu HSI dla 5 par należy zainstalować 10 budek. Sugerowane miejsca montażu budek dla jerzyków to miejsca tuż pod podbitką stropodachu na ścianie południowo-wschodniej.

Fot.7. Budka dla jerzyków APK 1

Pomimo niestwierdzenia podczas obserwacji rzeczywistych siedlisk rozrodczych nietoperzy w ramach działań kompensujących zaleca się zgodnie z zasadą przeczności montaż 5 schronów dla nietoperzy na pld-zach. ścianie szczytowej.

Fot.8. Schron dla nietoperzy ANS.

8. LITERATURA

1. Zyskowski D., Zielińska D., 2014. Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami. Federacja Zielonych Gaja, Szczecin.
2. Łukasik D. Ekspertyzy ornitologiczne i chiropterologiczne oraz nadzór przyrodniczy. GDOŚ, Warszawa.
3. Wylęgała P., Jaros R. i inni, 2009. Docieplanie budynków w zgodzie z zasadami ochrony przyrody. Salamandra, Poznań.
4. Grzeniewski M., Kowalski M. 2010. Ochrona ptaków gniazdujących w budynkach. Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”.
5. Indykiewicz P., 2008 Ochrona kolonii lęgowych jerzyków *Apus apus* w budynkach poddanych pracom termomodernizacyjnym. SAR „Pomorze”.
6. Luniak M., 2008 Ochrona ptaków a modernizacja budownictwa. Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków, Warszawa.
7. Lesiński G., 2006 Wpływ antropogenicznych przekształceń krajobrazu na strukturę i funkcjonowanie zespołów nietoperzy w Polsce. Wydawnictwo SGGW, Warszawa